

Franckesche Stiftungen zu Halle

Xenophontis Memorabilia Socratis Graece

Xenophon

Gothae, MDCCLXXXVIII.

VD18 12986496

Caput IV. Socrates Deos esse demonstrat.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:obv:ha33-1-193062](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:obv:ha33-1-193062)

δεομένε τῷ σώματος, ἐν αὐτῷ προσδέξαιτο ἡ
 ψυχὴ, δεομένε δὲ, ἐν αὐτῷ πράγματα παρέ-
 χου. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα Φανερός ἦν ἔτι
 παρεσκευασμένος, ὥς τε ἔαον ἀπέχεσθαι τῶν
 καλίστων καὶ ὠραιότατων, ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰ-
 σχίστων καὶ ἁσχετάτων. περὶ μὲν δὴ βρώ- 15
 σεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων, ἔτι κα-
 τεσκευασμένος ἦν, καὶ ὥστε εἶδεν αὐτὸν ἦττον
 ἀρκούντως ἡδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τέτοις
 πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἑλατ-
 τον.

CAPVT IV.

Socrates Deos esse demonstrat.

Εἰ δὲ τινες Σωκράτην νομίζουσιν (ὥς ἔνι
 γράφουσιν τε καὶ λέγουσιν περὶ αὐτῷ τεκμαιρόμε-
 νοι) προτρέψασθαι μὲν ἀνθρώπους ἐπὶ ἀρετὴν
 κρείττισον γεγονέναι, προαγαγεῖν δὲ ἐπὶ αὐτὴν
 εἰς ἱκανὴν σκεψάμενοι, μὴ μόνον ἂν ἐκεῖνος
 κολασηρεῖς ἐνεκα τῆς πάντ' οἰομένης εἶδεναι ἐρω-
 τῶν ἡλεγχεν, ἀλλὰ καὶ ἂν λέγων συνημέρου
 τοῖς συνδιατρίβουσι, δοκιμαζόντων, εἰ ἱκανὸς ἦν
 βελτίως ποιεῖν τὰς συνόντας. λέξω δὲ πρῶ- 2
 τον, ὅτε ποτε αὐτῷ ἤκουσα περὶ τῷ δαιμονίῳ
 διαλεγόμενα πρὸς Ἀριστόδημον, τὸν μικρόν ἐπι-
 καλέμενον. καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν ὅτε θύον-
 τα τοῖς θεοῖς c), ὅτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλ-
 λά καὶ τῶν ποιόντων ταῦτα καταγελῶντα
 εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν ἔς τινας ἀν-
 θρώ-

c) Vulgo additur μηχανώμενον.

θρώπων τεθαύμακας ἐπὶ σοφίᾳ; ἔγωγ', ἔφη.
 καὶ ὅς, λέξον ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀνόματα αὐτῶν.
 3 ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπὶ ποιήσει Ὀμηρον ἔγωγε μά-
 λιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διδυράμβω Μελα-
 νιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγωδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ
 ἀνδριαντοποιῖα Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγρα-
 4 φίᾳ Ζεύξιν. πότερά σοι δοκῶσιν οἱ ἀπεργαζό-
 μενοι εἰδῶλα ἀφρονά τε καὶ αἰκίνητα; ἀξιο-
 θαυμαστότεροι εἶναι, ἢ οἱ ζῶα ἐμφρονά τε καὶ
 ἐνεργά; πολὺ, νῆ Δία, οἱ ζῶα, εἴπερ γε μὴ
 τύχη τινὶ, ἀλλὰ ὑπὸ γνώμης ταῦτα γένηται.
 τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων, ὅτι ἐνεκά ἐσσι,
 καὶ τῶν φανερώς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων, πότερα
 τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις; πρέ-
 πει μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γεγόμενα d) γνώμης
 5 εἶναι ἔργα. εἰκὲν δοκεῖ σοι ὅ e) ἐξ ἀρχῆς
 ποιῶν ἀνθρώπους, ἐπ' ὠφελείᾳ προσδεῖναι αὐ-
 τοῖς, δι' ὧν αἰσθάνονται, ἕκαστα, ὀφθαλμοῖς
 μὲν, ὡδ' ὁρᾶν τὰ ὁρατά, ὥτα δὲ, ὡς ἀκῆαι
 τὰ ἀκῆα. ὁσμῶν γε μὴν, εἰ μὴ ῥῖνες προσε-
 τέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ' ἂν αἰ-
 στησις ἦν γλυκέων καὶ δριμέων καὶ πάντων τῶν
 διὰ σώματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τῶν
 6 γνῶμων ἐνεργάσθῃ; πρὸς δὲ τέτοις, εἰ δοκεῖ
 σοι καὶ τόδε προνοίας ἔργον f) εἰοικέναι, τὸ,
 ἐπεὶ αἰθερὴς μὲν ἐστὶν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐ-
 τὴν θυρῶσαι, ἀ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαι τι
 δεῖ, ἀναπεταίννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείε-
 ται; ὡς δ' ἂν μὴδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἡθ-
 μὸν βλεφαρίδας ἐμφύσαι, ὁφρῦσί τε ἀπογει-
 σῶ

d) Vulgo: γιγνόμενα.

f) Vulgo: ἔργον.

e) Vulgo: sine articulo.

σῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὁμμάτων, ὡς μὴδ' ὅ ἐκ τῆς
κεφαλῆς ἰδρὼς κακουργῇ· τὸ δὲ, τὴν ἀκοὴν
δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς, ἐμπύπλασθαι δὲ
μήποτε· καὶ τὰς μὲν πρόθεν ὀδόντας πᾶσι
ζώοις οἷας τέμνειν εἶναι, τὰς δὲ γομφίους οἷας
παρὰ τῶν δεξαμένους λεαίνειν· καὶ εἶμα
μὲν, δι' ἧ, ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα, εἰσπέμπε-
ται, πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι.
ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωρῶντα δυσχερῇ, ἀποσρέψαι
τὰς τῶν ὀχετῶν, καὶ ἀπενεγκεῖν, ἢ δυνα-
τὸν προσωτάτω, ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων· ταῦτα
ἔτω προνοητικῶς πεπραγμένα, ἀπορεῖς, πό-
τερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα εἰσίν; ἧ, μὰ τὸν 7
Δί, ἔφη, ἀλλ' ἔτω γε σκοπεμένῳ πάντῃ ἔοικε
ταῦτα σοφῶς τινὸς δημιουργῶ καὶ φιλοζῶν τεχ-
νίῳ. τὸ δὲ ἐμφύσαι μὲν ἔρωτα τῆς τεκνο-
ποιίας, ἐμφύσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα τῇ
ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πό-
θον τῇ ζῇν, μέγιστον δὲ φόβον τῇ θανάτῳ·
ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος
ζῶα εἶναι βεβουλευμένα. σὺ δὲ σαυτὸν φρό-
νιμόν τι δοκεῖς ἔχειν; (ἔρωτα γὰρ, καὶ ἀπο- 8
κρινῆμα),*) ἄλλοθι δὲ εἰδαμῶς εἶδέν οἱ φρόνι-
μον εἶναι; καὶ ταῦτα, εἰδὼς ὅτι γῆς τε μι-
κρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι, πολλῆς ἔσης,
ἔχεις, καὶ ὑγρῶ βραχὺ, πολλῶ ὄντος, καὶ
τῶν ἄλλων δὴτ' αὖτε μεγάλων ὄντων ἐκάστῃ μι-
κρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμουςαί σοι.
νῦν δὲ μόνον ἄρα εἰδαμῶς ὄντα σε εὐτυχῶς 9
πῶς δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τὰδε ὑπερμεγέ-
θη καὶ πληθὺς ἀπειρα, δι' ἀφροσύνην τινὰ
ἔτως

*) (Quae hic parenthesi includuntur verba V. V.
D. D. pro spuris habentur.)

ἔτως g) οἷε εὐτάκτως ἔχειν; Μαὶ Δί· ὃ γὰρ ὀρῶ τὰς κυρίας, ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γινομένων τὰς δημιουργάς. ἔδὲ γὰρ τὴν αὐτὴ σύ γε ψυχὴν ὀρεῖς, ἢ τῷ σώματος κυρία εἶναι. ὥσε, κατὰ γε τὸτο, ἔξεσί σοι λέγειν, ὅτι ἔδὲν h) γνώμη, ἀλλὰ τύχη πάντα πράττεις.

10 καὶ ὁ Ἀρισόδημος, ἔτοι, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' ἐκείνο μεγαλοπρεπέστερον ἢ γῆμα, ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θεραπεΐας προσδεῖσθαι. ἔκῃν, ἔφη, ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον *) ἀξιοῖ σε θεραπεύειν, τοσάτω

11 μᾶλλον τιμητέον αὐτό. εὐ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐνομίζοιμι θεὸς ἀνθρώπων τί φροντίζειν, ἢ ἂν ἀμελοῖν αὐτῶν. ἔπειτ' ἢ οἷε φροντίζειν, οἱ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζώων ἀνθρώπων ὀρθὸν ἀνέστησαν (ἢ δὲ ὀρθότης καὶ προσεῖν πλεῖον ποιεῖ δύνασθαι καὶ τὰ ὑπερθεῖν μᾶλλον θεῶσθαι, καὶ ἦττον κακοπαθεῖν) καὶ ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ σόμα ἐνεποίησαν· ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἐρπετοῖς πόδας ἔδωκαν,

12 οἱ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχασιν· ἀνθρώπων δὲ καὶ χεῖρας προσέθεσαν, αἱ τὰ πλεῖστα, οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμέν, ἐξεργάζονται καὶ μὴν γλῶτταν γε πάντων τῶν ζώων ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποίησαν οἶαν, ἄλλοτε ἀλλαχῇ φαύεσσαν τῷ σώματος, ἀρθεῖν τε τὴν φωνήν, καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις, ἃ βεβλόμεθα; τὸ δὲ, καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων ἡδοναῖς τοῖς μὲν ἄλλοις ζωοῖς δῆνα περιγεράφοντας τῷ ἔτις χρόνον, ἡμῖν δὲ συνεχῶς μέχρι γήρεως ταῦ-

τας

g) Vulg. ὡς. h) Vulg. ἔδῃ. *) ὃν adjicit Wytttenbach.

τας παρέχειν; ἔ τοίνυν*) μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ 13
 τῷ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ' (ὅπερ μέγιστόν
 ἐστὶ) καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ
 ἐνέφυσε. τίνος γὰρ ἄλλα ζῶα ψυχὴν πρῶτα
 μὲν θεῶν, τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συν-
 ταζάντων, ἤσθηται ὅτι εἰσί; τί δὲ Φῦλον ἄλ-
 λο ἢ ἄνθρωποι θεὸς θεραπεύσει; ποία δὲ
 ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανωτέρα προφυλάτ-
 τεοθαί, ἢ λιμὸν, ἢ δίψος, ἢ ψύχη, ἢ θάλα-
 σση, ἢ νόσοις ἐπικερῆσαι, ἢ ῥώμην ἀσκήσαι,
 ἢ πρὸς μάθησιν**) ἐκπονήσαι, ἢ ὅσα ἀν' ἀκρί-
 σης, ἢ ἰδῆς, ἢ μάθῃ, ἱκανωτέρα ἐστὶ διαμε-
 μῆσθαι; ἔ γὰρ πάντῃ σοι κατὰδηλον, ὅτι
 παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα, ὥσπερ θεοί, ἄνθρωποι 14
 βιοτεύουσιν, φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ
 ψυχῇ κρατιστεύοντες; ἄτε γὰρ βοὸς ἀν' ἔχων
 σῶμα, ἀνθρώπος δὲ γνώμην, ἡδύνατ' ἀν-
 πράττειν, ἢ ἐβέλετο· ἔθ' ὅσα χεῖρας ἔχει,
 ἀφρονα δ' ἐστὶ, πλεον ἔδεν ἔχει. σὺ δὲ ἀμ-
 φοτέρῃς ι) τῶν πλείους ἀξίων τετυχηκώς, ἐκ
 οἷοι σὲ θεὸς ἐπιμελεῖσθαι; ἀλλ' ὅταν τι
 ποιήσωσι, νομίζεις αὐτὸς σὲ φροντίζειν; Ὁ 15
 ταν πέμπωσιν, ὥσπερ σὺ κ) φῆς πέμπειν
 αὐτὸς, συμβέλεις, ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ
 ποιεῖν. ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη, πυνθανο-
 μένοις τι διὰ μαντικῆς, φράζωσιν, ἔ καὶ σοὶ
 δοκεῖς φράζειν αὐτὸς; ἔθ' ὅταν τοῖς Ἕλλησι
 τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, ἔθ' ὅταν
 πᾶ-

*) οὐδὲ μὴν f. οὗτοι δέ conj. Schüz. V. CL.

**) προσμάθησιν alii.

ι) Al. ἀμφοτέρων.

k) Pro σὺ est in vul-
 gatis nonnullis σοί,
 quod et est contextui
 aptius.

- πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλὰ μόνον σε ἐξαιρῶντες ἐν
 16 ἀμελείᾳ κατατίθενται; οἷε δ' ἂν, τὰς θεὰς
 τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοὶ
 εἶσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν;
 καὶ ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα χρό-
 νον ἔδέετο ἂν αἰσθῆσθαι; ἔχ' ὅρα, ὅτι τὰ
 πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρώ-
 πινων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστιν,
 καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικία, θεῶν ἐπιμελῆσαι-
 17 ται; ὧ γὰρ δὲ 1), ἔφη, κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ
 σὸς*) νῆς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βέλεται, με-
 ταχειρίζεται. οἶσθαι ἔν χρεὶ καὶ τὴν ἐν παν-
 τὶ φρονῆσιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ,
 ἔτω τίθεσθαι· καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύ-
 νασθαι ἐπὶ πολλὰ σάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ
 τῷ θεῷ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα
 ὁρᾶν· μὴ δὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν
 ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Σικε-
 λῖᾳ δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τῷ θεῷ φρονῆ-
 σιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι·
 18 ἦν μὲν τοι, ὥσπερ ἀνθρώπους θεραπεύων γι-
 γνώσκεις τὰς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας, καὶ
 χαριζόμενος τὰς ἀντιχαριζομένους, καὶ συμβε-
 λευόμενος καταμανθάνεις τὰς φρονίμους, ἔτω
 καὶ τῶν θεῶν πείραν λαμβάνης θεραπεύων,
 εἴ τι σοι θελήσῃσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώ-
 ποις συμβελεύειν, γνῶσθαι τὸ θεῖον, ὅτι τοσού-
 τον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσθ' ἅμα πάντα ὁρᾶν,
 καὶ πάντα ἀκῆν, καὶ πανταχῶς παρῆναι,
 19 καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι m). ἐμοὶ μὲν
 ταῦτα

1) Al. ἀγαθὲ pro ὧ γὰρ δὲ. m) Vulgo additur αὐ-

*) σοὶ conj. Reiske.

τοῦς.